Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України, - 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. - Ст. 144.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України, - 2002, № 36. - Ст. 266.
3. Рибицький В.Б. Аналіз та прогноз інноваційно-інвестиційної діяльності / В.Б. Рибицький, В.В. Саботюк // Інвестиції та інноваційний розвиток. - 2009. - №1. - С. 19-28.
4. Піратовський Г.Л. Бізнес-ангели як джерело формування венчурного капіталу // Наука та інновації. - 2008. - № 3. - Т. 4. - С. 55-74.
5. Кузнецова І.С. Інститут венчурних інвестицій: стан та перспективи розвитку в Україні // Наука та інновації. - 2008. - № 1. - Т. 4. - С. 87-95.
6. Нежиборець В. Венчурне інвестування в Україні: стан та перспективи // Теорія і практика інтелектуальної власності: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/index.php/2009-05-25-13-09-10/266-2009-10-07-11-27-58

Ключові слова: інноваційний проект, життєвий цикл інноваційного проекту, джерела фінансування інновацій, бізнес-ангели, венчурні інвестори, «інноваційний ліфт»

Ключевые слова: инновационный проект, жизненный цикл проекта, источники финансирования инноваций, бизнес-ангелы, венчурные инвесторы, «инновационный лифт»

Key words: innovative project, project life cycle, sources of financing of innovations, business-angels, venture investors, «innovative lift».

УДК 330.341.1:338.32

Уханова І. О., старший викладач
Одеський державний економічний університет, м. Одеса

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПАРКИ ЯК ЧИННИК СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Уханова І.О. Технологічні парки як чинник стимулювання розвитку інноваційної економіки в сучасних умовах. В статті визначається поняття «технологічний парк». Окреслено мету їх діяльності, аналізується роль та функції технологічних парків в ринковій економіці розвинутих країн та у країнах із транзитивним типом економіки. Визначається вплив функціонування технологічних парків на формування та функціонування інноваційного типу економіки.

Уханова И.О. Технологические парки как фактор стимулирования развития инновационной экономики в современных условиях. В статье определяется понятие «технологический парк». Определяется цель деятельности, анализируется роль и функции технологических парков в рыночной экономике развитых стран и в странах с транзитивным типом экономики. Оценивается влияние функционирования технологических парков на формирование и функционирование инновационного типа экономики.

Ukhanova I. Technology parks as a factor stimulating the development of an innovative economy in modern conditions. The article defines the concept of "technology park". Determined by the purpose of their activities, role and functions of technology parks in the market economies of developed countries and countries with transitive economy type. The

© Уханова І. О., 2011

impact of the operation of technology parks on the formation and functioning of an innovation-based economy.

Постановка проблеми. Головні питання сьогодення - з чим виходити з фінансово-економічної кризи, як визначити напрями і економічного зростання. Вочевидь, що традиційні підходи і джерела економічного розвитку себе вичерпали. Технопарки, які поєднують науково-дослідні, технологічні і виробничі підприємства, забезпечують найшвидше впровадження результатів науково-дослідних і пошукових робіт та винаходів у промисловість і бізнес. Технологічні парки є своєрідними каталізаторами, які повинні сприяти утворенню наукомісткого сектора промисловості та формувати науково-технічне ядро всього господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні опубліковано чимало робіт із питань сутності та ролі технологічних парків. Такі дослідження здійснювали українські економісти В.Дергачов, Д.Лук'яненко, О.Мазур, Ю.Макогон, А.Гальчинський, В.Яковенко, Д.Стеченко, Т.Кадзума, В.Семиноженко, В.Гєець. У Росії - Є.Авдокушин, Т.Данько, А.Капустін. Серед зарубіжних учених необхідно виділити дослідження Ш.Тацуно (Японія); А.Андерсон, Д.Гибсон (США); І.Дальтон, Л.Петерс (Великобританія); Ж.-С.Перрен (Франція) та інші. Наприклад, Д.Стеченко характеризує процес створення та розвитку технопарків та доходить висновку, що впровадження таких структур є важливим при проведенні ринкових реформ [1, с.116]. Т. Кадзума розглядає в своїй науковій роботі техноппаркові структури, які дозволили економіці Японії вийти на новий, високий рівень розвитку, таким чином випередив інші розвинуті країни [2, с.197-198].

Виділення невирішених проблем. Проблеми світового розвитку технопарків розроблялись у спеціальній економічній літературі, але повного аналізу, типових ознак їх розвитку немає. Недостатньо вивчено питання їх ефективності і значимості для національної економіки.

Мета статті. Метою дослідження є розробка теоретичних положень щодо ефективності технологічних парків у сучасному світовому господарстві.

Викладення основного матеріалу. Технопарки існують вже більш ніж п'ятдесят років, однак до сих пір не існує загальноприйнятого визначення їх або спільної для всіх країн класифікації.

Міжнародна асоціація технологічних парків на початку 2002 року запропонувала наступне визначення: «Технологічний парк - це організація, яка управляється спеціалістами, головною метою яких є збільшення добробут місцевої спільноти за допомогою просунення інноваційної культури, а також змагань інноваційного бізнесу та наукових організацій. Для досягнення цих цілей технопарк стимулює та керує потоками знань та технологій між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями, ринками. Він спрощує створення та зріст інноваційних компаній за допомогою інкубаційних процесів та процесів виведення нових компаній із існуючих (spin-off processes)» [3].

Більш конкретно визначають технологічні парки організації, що покликані стимулювати їх створення на своїй території. Так, Інноваційна рада Квінсленда пропонує наступне формулювання: «Технологічний парк - це юридична особа, створена для більш адекватного використання наукових та технологічних ресурсів для покращання економічної бази регіону. Місією технопарків є стимулювання регіонального розвитку, деіндуструалізації а також спрощення реалізації комерційних та промислових інновацій. Діяльність технопарку збагачує наукову та/або технічну культуру регіону, створює робочі місця та додаткову вартість» [3].

Перш за все слід підкреслити, що процес створення технологічних парків при переході до інноваційного типу економіки у високорозвинених країнах світу відбувався в умовах глобалізації світової економіки, посилення міжнародної конкуренції, використання новітніх технологій у виробництві конкурентоспроможної продукції. Тому

в якості основної мети такої форми організації наукового та виробничого процесу, як технопарк, виділялось забезпечення швидкої реалізації наукових розробок, які стають інноваціями.

Технологічні парки на сьогодні розглядаються в якості основного чинника створення та розвитку інноваційної економіки. При становленні економіки інноваційного типу технопарки сприяють переходу до нового технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більшій ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу.

В процесі розвитку інноваційного типу економіки в країні, технологічні парки значно посилюють конкурентоздатність країни на світовому рівні, переводять виробництво на новий тип, підвищують інноваційну складову в експорті продукції, що сприяє більш сталому розвитку всіх галузей економіки країни в цілому.

Невід'ємною вимогою розвитку технопарків є існуючий науково-технічний потенціал, наявність кваліфікованої робочої сили та ринку венчурного капіталу, зручне економіко-географічне розташування. Для утворення технопарку необхідно мати такі передумови: присутність в регіоні науково-дослідних установ високого класу; наявність кваліфікованих фахівців виробничої сфери, які мають досвід впровадження у практику нових технологій і створення нової техніки; можливість придбання або найму в оренду на пільгових умовах ділянок землі та виробничих приміщень; наявність технологічної інфраструктури, розвинутої індустрії ділових послуг; наявність ризикового капіталу [4, с.10-13].

Технологічні парки у розвинутих країнах є зонами економічної активності, які поєднують потенціал університетів, науково-дослідних структур, промислових та інфраструктурних організацій та сприяють функціонуванню інноваційної економіки. У своїй практичній діяльності вони спираються на результати наукових і технологічних досліджень та мають розгалужені зв'язки з промисловими підприємствами, дослідницькими установами як на загальнодержавному, регіональному, так і на міжнародному рівнях [5, с.32].

Як свідчить світовий досвід, загальною рисою при створенні і розвитку технологічних парків у високорозвинених країнах світу є те, що в цьому процесі велика роль належить державі. Важко знайти технологічний парк, при створенні якого тією чи іншою мірою не використовувалась би державна допомога. При цьому слід підкреслити, що технологічні парки відрізняються певними особливостями участі держави в їх законодавчій та фінансовій підтримці.

В подальшому економічна політика більшості високорозвинених країн світу стосовно технологічних парків включає такі види державної підтримки: пільгове фінансування окремих проектів, податкові та кредитні пільги, державне замовлення на інноваційну продукцію, механізм реєстрації та ін.

Стратегічний курс технопарків в інноваційній економіці, заснований на їхній потенційній здатності підтримувати інноваційних процес, прискорюючи необхідний обмін технологіями (hardware) і інформації (software) між різними компонентами науково-технічної інфраструктури. Крім цього, інноваційні центри також відіграють важливу роль у подоланні природних розбіжності й бар'єрів які завжди будуть існувати між дослідниками й підприємцями. Спектр послуг, надаваних інноваційними центрами західноєвропейських країн , країн Азії та у США досить багатогранний і починається, як правило, з рішення традиційних завдань, таких як передача технологій і закінчується більше просунутими послугами.

Сучасна ринкова економіка індустріальних країн у своєму розпорядженні велику іманентної можливістю реалізації результатів досліджень. Це пов'язано з наявністю в цих країнах розвиненої інноваційної системи, а також високою інноваційною активністю підприємств, змушених в умовах жорсткої конкуренції постійно шукати шляхи до вдосконалення структури свого виробництва.

Інноваційна інфраструктура передбачає, в першу чергу, наявність у ній специфічних ринково-орієнтованих суб'єктів господарювання, таких як технопарки, технополіси, інноваційно-технологічні центри, а також малі інноваційні та венчурні підприємства.

Альтернативи інноваційному розвитку економіки не існує. Досвід розвинених країн - тому підтвердження. Сьогодні в промислово розвинених країнах світу основним фактором економічного росту стає не капітал і засоби виробництва, а знання та нові ідеї, які забезпечують випуск інтелектуальної, конкурентоздатної продукції високої якості. В даний час динамічний розвиток держав і висока якість життя населення забезпечуються саме інноваційно-інтелектуальним характером економіки.

Транзитивна економіка, притаманна ряду країн, робить їх залежною від кон'юнктури світових цін на сировину, а їх частка на світовому ринку наукомісткої продукції за різними оцінками мізерно мала, наприклад, у Росії лише 0,3%, України - 0,05%, при цьому частка США - 36%, Японії - 30%. [6, с. 32-33.].

Необхідність переходу до інноваційної політики та формування ринкової економіки політики викликана тим, що більшість виробництв в країнах із транзитивною економікою відносяться до третього і четвертого технологічного укладу, тобто технологій, створеним ще в середині минулого століття. Набагато рідше зустрічаються виробництва п'ятого укладу. У той же час в розвинених країнах активно здійснюється перехід до шостого технологічного укладу, тобто до ринку високотехнологічної продукції. Слід визнати, що сучасна економіка «транзитивних» країн орієнтована скоріше на відтворення в умовах уже сформованої технологічної структури, ніж на створення нової галузевої структури промисловості і перехід до нового технологічного укладу.

Основу сучасної промисловості країн із транзитивною економікою складають підприємства та технології, створені в радянський період. Їх рівень до початку ринкових реформ був нижче рівня підприємств у розвинених країнах. За останні роки відбулося погіршення технологічної структури, збільшився розрив у науково-технічному розвитку від провідних країн світу.

Аналіз функціонування економіки країн із транзитивною економікою свідчить про неминучість переходу її розвитку на основі використання інновацій та нових технологій. Потенціал неінноваційного розвитку близький до вичерпання, після чого неминуче скорочення експорту ресурсів, зниження ВВП, погіршення доходів населення, зниження життєвого рівня, зростання бідності та інші негативні наслідки [7, с. 19-26.].

Інноваційний прорив, який необхідний економіці, можливий тільки на основі власної елементної бази п'ятого і шостого укладів. Головними складовими інноваційного розвитку є модернізація інноваційного потенціалу та створення необхідних організаційно-мотиваційних умов для прориву в новий стан.

На перший план висувається завдання створення державою загальних умов розвитку підприємництва та інноваційної діяльності, створення середовища, яка стимулює інноваційний ризик, сприяє залученню приватного та іноземного капіталу у створення наукоємної продукції, стимулювання різних форм кооперації між державним, освітнім і підприємницьким секторами наукової та промислової діяльності.

Інноваційних шлях розвитку економіки передбачає зростання економіки переважно за рахунок впровадження досягнень науково-технічного потенціалу, який забезпечує довгострокове, стале економічне зростання за рахунок реалізації науково-технічних інновацій при значному збільшенні ефективності вкладення капіталу та зменшенні затрат праці, таким чином забезпечується інтенсивний шлях розвитку економіки країни.

Успішно реалізований інноваційний розвиток економіки залежить від ефективної реалізації фундаментальних науково-технічних досліджень, розробки інновацій та впровадження їх у масове виробництво для насичення внутрішнього ринку країни та нарощування її експортного потенціалу, що є особливо актуальним в умовах перехідного

періоду економіки. Інструментом реалізації таких завдань стає створення та функціонування технологічних парків.

Природні ресурси не можуть сьогодні принести їх власникам нового статусу і забезпечити розвиток без звернення до технологій постіндустріальних країн. Використання передових зарубіжних технологій для переозброєння промисловості країн із транзитивною економікою та інших галузей економіки в багатьох випадках є ефективним і неминучим в умовах глобалізації та підвищення спеціалізації країни, сприяє зростанню продуктивності та конкурентоспроможності товарів. Однак збереження такої тенденції не дозволяє вийти на передові технологічні рубежі, породжує залежність від імпорту технологій і готового технологічного обладнання, веде до зниження затребуваності власного науково-технічного потенціалу, зростання бар'єрів між наукою і виробництвом.

На сьогодні у країн із перехідним типом економіки існує проблема обмеженості числа та інструментів впливу на інноваційну активність, що робить необхідним концентрацію інтелектуального капіталу і формування точок росту інноваційної економіки по всьому циклу: від виникнення ідеї до промислової реалізації. Такий організаційною формою є технопарки. Технопарки створюються для надання широкого спектру послуг з підтримки інноваційного підприємництва шляхом розвитку матеріально-технічної, соціально-культурної, інформаційної та фінансової бази його становлення.

Технопарки можуть підтримувати компанії на різних стадіях розвитку. На одному полюсі розташовуються бізнес-інкубатори, що підтримують виключно старт-апи і спін-оффи (університетські старт-апи), а на іншому полюсі - комерційні підприємства, надають офісні приміщення транснаціональним корпораціям. Цільові партнери технопарків - технологічні, консалтингові та інноваційні компанії, що працюють в таких галузях, як інформаційні технології, телекомунікації, професійні послуги в сфері IT, мета діяльності яких - створення і випуск високотехнологічних послуг і продуктів, розробка інноваційних продуктів.

Технопарки розглядаються в якості зон формування кластерів розробки і виробництва конкурентоспроможної високотехнологічної продукції. Створення сприятливих умов для інновацій, максимальне зниження трансакційних витрат за рахунок розташування всіх учасників на одній компактній майданчику з високою концентрацією кадрів різного профілю є основною метою технопарку як інноваційної інфраструктури, яка є необхідно. Складової політики держави при переході із транзитивного типу економічного розвитку до розвинутої ринкової економіки.

На практиці існує два основних шляхи формування та розвитку інноваційного процесу: від попиту і потреб виробництва до досліджень і розробок (technological pull); від результатів НДДКР до створення нових видів продукції і виробництв (technological push). Перший шлях стимулюється попитом з боку виробників товарів/послуг і служить відповіддю на конкурентні виклики в промисловому секторі. Другий шлях заснований на генеруванні розробниками нововведень, створених за власною ініціативою з перспективою комерційного застосування і створення принципово виробництв.

Сьогодні промислові підприємства країн із транзитивною економікою відрізняються вкрай низькою інноваційною активністю. У їх витратах домінують витрати на нове обладнання при низькому попиті на дослідження і розробки. Відсутність попиту національної економіки на інновації не дозволяє запустити і підтримувати механізм переходу до інноваційного розвитку по першому шляху. З цієї причини капіталізація високого інтелектуального ресурсу нерідко здійснюється поза межами країни, а значні кошти підприємницького сектора виключаються з процесів відтворення вітчизняного сектору НДДКР і спрямовуються на закупівлю імпортних технологій.

Викладені обставини вимагають посилення державного впливу на організацію та напрямки розвитку інноваційного процесу. У зв'язку з цим принципово важливим завданням є приведення системи організації та діяльності технопарків у відповідність з

пріоритетними напрямками, концентрація їх інтелектуальних і організаційних ресурсів на критичних технологіях.

Висновки. Отже технопарки як економічне поняття віддзеркалюють суттєві зміни у соціоекономічних системах, що відбулися наприкінці XX ст., внаслідок специфіки своєї діяльності й наявності широкого спектра контактів з регіональною промисловістю, парки відіграють важливу роль у реалізації багатьох комерційних ініціатив у своєму регіоні. Наприклад, оцінка регіональних планів технологічного розвитку, бізнес парків, мереж між науковими інститутами в регіонах, залучення іноземних капіталовкладень, проведення семінарів. Таким, чином слід відзначити, що старт технологічної модернізації країн із транзитивною економікою може бути реалізований в рамках оптимізаційної стратегії, суть якої полягає у вдосконаленні наявного промислового потенціалу і облаштуванні діючих виробництв, що можливо шляхом створення технологічних, наукових та дослідницьких парків.

Представляється перспективним перехід у транзитивних економічних системах від протиставлення інтелектуального капіталу ресурсному потенціал з їх подальшою інтеграцією та постановою нової цілі: змінити роль постачальника ресурсів на постачальника технологій. Успіхи такої стратегії можуть бути в подальшому розвинені в інноваційну стратегію а переході до інноваційного типу розвитку економіки і підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз світового досвіду використання науково-технічного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності економіки країни, показують перспективність створення інноваційних структур типу технопарків, технополісів, як основи формування центрів нових економічних відносин, які реалізують переваги ринкової економіки.

Технопарки дозволяють сформувати ту економічне середовище, яка забезпечує сталий розвиток науково-технологічного і виробничого підприємництва, створення нових малих і середніх підприємств, розробку виробництво і постачання на вітчизняний та зарубіжний ринки конкурентоспроможної наукоємної продукції, що сприяє розвитку сталої ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. / Д.М. Стеченко. - К.: Вища школа, 2002. - 254 с.

2. Кадзума Т. Вечный дух предпринимательства: Практическая философия бізнесмена / Т. Кадзума. - К.: Укрзакордонвизасервис, 1992. - 204 с.

3. Понятие, функции и задачи технопарков: [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.raexpert.ru/researches/ technopark/part1

4. Александрова В. Прогнозування впливу інноваційних факторів на розвиток економіки України / В. Александрова, М. Скрипниченко, Л. Федулова // Економіка і прогнозування. - 2007. - №2. - С. 9-27.

5. Гуржій А.М. Інноваційна діяльність в Україні: Монографія. / А.М. Гуржій, Ю.В. Каракай, З.О. Петренко та ін. - К.: УкрІНТЕІ, 2007. - 144 с.

6. Цукерман В.А. О переходе стран СНГ к экономике, основанной на знаниях // 15 лет Содружеству Независимых государств / В.А. Цукерман, С.А. Березиков - Калуга: Изд-во научной литературы Н.Ф. Бочкаревой, 2006. - С. 31-34.

7. Комков Н.И. Анализ и оценка перспектив перехода к инновационной экономике / Н.И. Комков, С.Ю. Ерошкин, М.В. Кравченко // Проблемы прогнозирования. - 2005. - № 6. - С. 10-26.

Ключові слова: інноваційна економіка, технопарк, науково-технічний потенціал, інноваційний розвиток.

Ключевые слова: инновационная экономика, технопарк, научно-технический потенциал, инновационное развитие.

Key words: innovative economy, technology park, scientific and technical potential, innovative development.